

Prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc.

Katedra mezinárodního práva PFUK

Oponentský posudek na práci Ivany Machoňové Schellongové

Výhrady k mezinárodním smlouvám o lidských právech

Práce je členěna do pěti částí ukončených Závěrem a seznamem použitých zdrojů. Výběr tématu se zaměřením na výhrady k lidskoprávním smlouvám je vysvětlen jejich značnou četností, reakcemi států na obecnou poznámku Výboru OSN pro lidská práva č. 24, i specifickým obsahem těchto smluv chránících jednotlivce před akty státu. Základní výzkumné otázky jsou formulovány na str. 12. Práce se zaměřuje zejména na smlouvy univerzální a smluvní orgány těmito smlouvami založené.

Část “Režim výhrad k mezinárodním smlouvám dle mezinárodního práva” analyzuje Posudek Mezinárodního soudního Dvora v otázce výhrad k Úmluvě o genocidě, a sleduje vývoj interpretace Vídeňské úmluvy o smluvním právu ve světle Praktické příručky k výhradám ke smlouvám. Ohniskem této části je definice výhrady v Úmluvě, rozpracované Příručkou, a procesně právní režim výhrad.

Kapitola “Právní režim mezinárodních smluv o lidských právech” se zabývá aplikovatelností režimu Vídeňské úmluvy na lidskoprávní instrumenty. Pro ujasnění by mohla být nazvána Právní režim lidskoprávních smluv z pohledu výhrad. Část diskutuje specifickou povahu těchto smluv, jejich nerekiproční character a existenci monitorovacích orgánů, které mohou posuzovat, zda je výhrada učiněná státem nebo mezinárodní organizací povolena.

“Výhrady k mezinárodním smlouvám o lidských právech” je titul čtvrté části práce. Zajímavé a komplexní jsou informace o praxi států v otázce výhrad k těmto smlouvám. Autorka poukazuje na nejednotnost této praxe, a na těžkost při odlišení výhrad ve formálním smyslu od politických prohlášení. Jednotlivé smlouvy o lidských právech jsou zde zkoumány z pohledu možnosti výhrad a praxe monitorovacích orgánů. Ke zkoumání jednotlivých smluv I. Machoňová Schellongová používá jednotné schema: Nejprve analyzuje existenci ustanovení smlouvy o možnosti výhrad. Dále se zabývá praxí výhrad a námitek, aby zhodnotila praxi jednotlivých monitorovacích orgánů.

Poslední kapitola shrnuje praxi České republiky v oblasti výhrad: Analyzuje výhradu k Úmluvě o právech dítěte k anonymitě v případech osvojení a umělých oplodnění, kterou autorka nepovažuje za prohlášení, nýbrž za výhradu. Zabývá se také výhradami k článkům 5 a 6 EÚLP po vstupu v platnost Protokolu 11. Kapitulu uzavírá přehledem námitek učiněných Českou republikou k výhradám některých států.

Práce je uzavřena tezí, že výhrada, která by nebyla v souladu s předmětem a účelem smlouvy, nemůže být zhojena jejím přijetím smluvními stranami, respektive absencí námitek. Dále uvádí, že výhrady k mezinárodním smlouvám o lidských právech podléhají stejnému právnímu režimu jako ostatní mezinárodní smlouvy: úvahy o nevhodnosti nebo neaplikovatelnosti režimu Vídeňské úmluvy o lidských právech považuje za neopodstatněné. Ohledně praxe monitorovacích orgánů dochází práce k závěru, že smluvní orgány mají pravomoc výhrady posuzovat. Praxi České republiky autorka hodnotí jako bezproblémovou, jak s ohledem na nízký počet výhrad, tak i praxi činění námitek k výhradám.

Na závěr autorka uvádí, že výhrady mohou mít i pozitivní účinek ve smyslu možnosti rozšíření počtu smluvních stran. Za neplatné je však třeba považovat výhrady neslučitelné s předmětem a účelem smluv o lidských právech, jimiž jsou např. výhrady obecného a neurčitého charakteru.

Závěr: Práce je zpracována kvalitním, až encyklopedickým způsobem, s použitím širokého poznámkového aparátu a literatury. Využívá metody vědecké práce. Závěr zrcadlově odpovídá na otázky kladené v Úvodu. Autorka zastává vlastní stanoviska.

Práci doporučuji k obhajobě.

Prof. JUDr. Mahulena Hofmannová, CSc.

V Heidelbergu, 7. ledna 2022